

Nr 10

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; given Stockholms slott den 30 december 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzén

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1960.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler framställningar om befrielse från betalningsskyldighet till kronan samt anför därvid.

1:o

I skrift den 20 januari 1960 anhåller Alma Hedlund, Kalix, att hennes makes, Hjalmar Hedlund, skuld till domänverket å 1 697 kr. jämte ränta och lagsökningskostnad må efterskänkas samt uppger, att hon erbjudit sig att till domänverket utbetala 1 500 kr. mot att återstående delfordran efterskänkes. Av till skriften fogat intyg, utfärdat i landsfiskalskontoret i Kalix den 21 januari 1960 framgår, att såvitt kunnat utrönas efter företagen undersökning, som omfattat förfrågningar hos häradskrivaren i Kalix fögderi och Kalix domsagas häradsrätt ävensom i Kalix tjänstgörande polismän, Hjalmar Hedlund saknar utmätningsbar tillgång.

Domänstyrelsen anför i remissyttrande den 4 mars 1960, att byggmästare Hjalmar Hedlund, Kalix, den 17 oktober 1927 inköpte från dåvarande Östra Korpilombolo revir 910 st. träd på rot å två kr. Köpeskillingen, 1 820 kr., skulle enligt avlämnad förbindelse, varå borgen tecknats av Oskar Eliasson, Överkalix, och Elof Hedlund, Svartbyn, betalas senast den 15 december 1927. Då betalning inte erlades inom föreskriven tid, sökte domänstyrelsen utfå kronans fordran genom utmätning hos köparen och dennes borgensmän. Såväl Hjalmar Hedlund som Elof Hedlund saknade utmätningsbara tillgångar. Vid utmätning av i en Oskar Eliasson tillhörig fastighet intecknat ägarhypotek erhöles 123 kr., vilka avfördes från kronans fordran.

Styrelsen sökte därefter upprepade gånger, senast den 30 maj 1956, utfå kronans fordran. Enligt vederbörande landsfiskalers utlåtanden saknade Hjalmar Hedlund och Elof Hedlund fortfarande utmätningsbara tillgångar. Oskar Eliasson hade avlidit utan att efterlämna någon egendom.

Hjalmar Hedlund erkände den 23 juli 1956 och Elof Hedlund den 27 juni 1956, att de erinrats om sin fortfarande betalningsskyldighet för ifrågasvarande fordran.

Hjalmar Hedlunds skuld uppgick den 15 februari 1960 till 5 014 kr 1 öre, utgörande virkesskuld 1 697: — kr., lagsökningskostnad 18: — kr. samt räntekostnad 3 299: 01 kr.

I skrivelse den 12 februari 1959 och under hand till jägmästaren i Torneå revir meddelade Alma Hedlund, att hon var villig att till domänverket utbetala 1 500 kr. såsom betalning på Hjalmar Hedlunds skuld mot att återstående del av kronans fordran efterskänktes.

Domänstyrelsen, som för sin del saknar befogenhet att antaga Alma Hedlunds erbjudande, finner sig med hänsyn till föreliggande omständigheter böra tillstyrka, att Kungl. Maj:t och riksdagen på föreslaget sätt efterskänker kronans fordran på Hjalmar Hedlund.

Statskontoret vill med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter inte motsätta sig bifall till förevarande ansökan.

Riksräkenskapsverket har inte något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen

Med hänsyn till vad som blivit upplyst om Hjalmar Hedlunds ekonomiska förhållanden och övriga i ärendet föreliggande omständigheter finner jag mig i likhet med remissmyndigheterna böra förorda, att ifrågasvarande kronans fordran, under förutsättning att Alma Hedlund till kronan kontant erlägger 1 500 kronor, avskrivnes. Härtill erfordras emellertid riksdagens medgivande. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att kronans förevarande fordran å 1 697 kronor jämte ränta och ersättning för lagsökningskostnad må avskrivnas under förutsättning, att Alma Hedlund till kronan kontant erlägger 1 500 kronor.

2:o

Lantbruksstyrelsen (skr. 19/2 1960) hemställer, att lantbruksstyrelsen måtte bemyndigas att intill ett sammanlagt belopp av 50 000 kr., efter framställning från lantbruksnämnd efterge den statsverkets rätt till vissa fordringar, vilka uppkommit i anledning av felaktig utbetalning av bidrag enligt kungörelsen den 12 december 1952 (nr 787) om producentbidrag.

Som grund för sin framställning anför lantbruksstyrelsen bl. a. följande.

Med stöd av beslut vid 1956 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t den 11 maj 1956 lantbruksstyrelsen att intill ett belopp av högst 300 000 kr. efter framställning av lantbruksnämnd efterge den statsverkets fordringsrätt, som i vissa i proposition nr 115 och jordbruksutskottets utlåtande nr 23 angivna fall uppkommit i anledning av felaktig utbetalning av bidrag enligt kungörelsen 1948:323 om producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk. Beslutet föregicks av en utredning, som styrelsen verkställt i samband med den omläggning av småbrukarstödet, som genomfördes fr. o. m. år 1953.

I den fortsatta stödverksamheten på området jämlikt kungörelsen 1952:787 om producentbidrag har det likaledes visat sig, att felaktiga bidragsutbetalningar ägt rum, enligt vad som framgått av en undersökning, som styrelsen nu företagit sedan även denna stödform omlagts genom kungörelsen 1959:256 om arealtillägg, m. m. Ifrågavarande bidragsgivning har omfattat åren 1953—1958 och kan numera anses vara avslutad. Fr. o. m. år 1959 kommer i stället stöd till innehavare av mindre jordbruk att utgå i form av arealtillägg.

För ifrågavarande sex verksamhetsår har lantbruksnämnderna genom mejerierna utlämnat tillhoppa 806 441 bidrag med sammanlagt 256 395 627 kr. eller i genomsnitt per år 134 407 bidrag med 42 732 604 kr. Antalet under samma tidrymd indragna bidrag utgjorde ca 31 000. I ca 7 000 av dessa fall tillerkändes nytillträdande brukare bidrag. Liksom när verksamheten med 1948 års producent- och kontantbidrag hade avslutats, har styrelsen ansett sig böra framlägga en utredning rörande kvarstående fordringsanspråk på grund av felaktiga utbetalningar av producentbidrag. Enligt från nämnderna införskaffade uppgifter skulle antalet dylika fall, som nu återstår oreglerade — sedan övriga bidragstagare återbetalt vad de kan ha uppburit för mycket — utgöra 131 och gälla 51 597 kr. Beträffande 17 fall har nämnderna ansett vissa utsikter till ytterligare återbetalning av 8 033 kr. förefinnas men å andra sidan bör räknas med att nya fall kan påträffas. De slutliga felaktigheterna torde emellertid inte överstiga 130 fall och 50 000 kr. I relation till det genomsnittliga årliga antalet bidragstagare och till den utkvitterade totalsumman utgör de nu redovisade felaktigheterna 0,1 procent resp. 0,02 procent, vilka siffror måste betecknas såsom synnerligen ringa och vittna om att verksamheten handhafsats med omsorg.

Av lantbruksnämndernas redogörelser framgår, att flertalet felutbetalningar eller 98 fall avser bidragstagare, som till annan överlåtit jordbruket men underlåtit att underrätta nämnden härom. De härigenom felaktigt uppburna beloppen uppgår till 37 084 kr. Likaså lantbruksnämnden ovetande har i tre fall jordbruket nedlagts och bidrag ändock utgått för dessa med tillhoppa 1 009 kr. 17 bidragstagare har avlidit utan att ej heller detta bringats till lantbruksnämndens kännedom. Det för dem felaktigt utbetalda beloppet uppgår till 7 481 kr. Underlåtenheten att underrätta nämnden om de inträffade förändringarna kan ha berott på att bidragstagaren eller hans dödsbo förbisetat åläggandets innebörd eller att bidragets karaktär av ett

övergångsstöd missuppfattats. Systemet för utbetalningen — över mejerierna — kan ha varit ägnat att medverka till att bidraget förväxlats med pristillägg till mjölklikviden. Ej heller mejerierna har i oförmälda fall blivit underrättade om de ändrade förhållanden, som bort föranleda bidragsrättens upphörande. I elva fall har uppburet belopp, 5 265 kr., återkrävts i samband med att bidraget indragits, sedan det framkommit, att jordbrukaren haft för stor inkomst. I ett fall har bidraget, 234 kr., utbetalats till fel person på grund av namnförväxling och i ytterligare ett fall har dubbelt bidrag kommit att utgå, varav 524 kr. kvarstår att återbetala. I förekommande fall har nämnderna riktat upprepade anmaningar till bidragsmottagarna att återbetala beloppen. Bland de anmälda fallen ingår ett där bidragstagaren sökt befrielse från återbetalningsskyldigheten hos Kungl. Maj:t som den 21 februari 1958 beslutat överlämna ärendet till lantbruksstyrelsen för att tagas i övervägande i samband med prövningen framdeles av ärenden av samma natur.

Nämnderna synes ha utgått från att det skulle föreligga en kronans fordringsrätt hos bidragsmottagarna för de felaktigt utbetalda eller eljest för mycket uppburna beloppen. Vad angår rättsfrågan hyser styrelsen den uppfattningen, att man ej bör ingå på en rättslig prövning av varje enskilt fall för sig utan nöja sig med samma bedömningssätt som förra gången när det var fråga om avveckling av liknande bidragsärenden. Detta skulle innebära, att man med hänsyn till vad förut anförts ej rimligen kan göra de nämnder och deras tjänstemän, som handlagt bidragsärendena, ansvariga, ej heller de mejerier, som ombesörjt utbetalningarna, och vidare att staten avstår från att domstolsvägen söka utverka betalningsåläggande för dem, som uppburit bidragsbeloppen. De sistnämnda torde endast undantagsvis ha utmätningsbara tillgångar och detta är huvudorsaken till att indrivningsåtgärder ter sig meningslösa. Dylika åtgärder bör också helst undvikas i en stödverksamhet som denna men kan vara påkallade när vederbörande måste anses ha sådana resurser att göra rätt för sig, att hans vägran verkar stötande. Kostnaderna för ett rättsligt förfarande skulle dessutom kunna komma att ådraga statsverket utgifter, vilka inte skulle stå i skäligen proportion till de belopp, som möjligen kunde utdömas och erläggas. För övrigt är det tveksamt om ett krav mot bidragstagarna kan anses ha rättslig täckning, eftersom det torde förhålla sig så, att dessa med viss framgång kan åberopa, att de uppburit beloppen — som i föreskriven ordning tillsänts dem tillsammans med mjölklikviden — i tro att de varit berättigade därtill.

Statskontoret anför i remissyttrande den 16 mars 1960, att föredragande departementschefen vid anmälan till 1956 års riksdag av propositionen nr 115 angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket avseende av vissa innehavare av mindre jordbruk felaktigt uppburna producent- och kontantbidrag för mjölk framhöll (s. 9—10), att de fordringsanspråk, som kunde ha uppkommit för kronan, i princip borde göras gällande med mindre särskilda skäl föranledde till annat. I de fall, varom då var fråga, syntes dock avsevärda praktiska svårigheter föreligga att — i den mån laga grund därtill funnes — vidtaga åtgärder för att av bidragstagarna återfå de felaktigt uppburna beloppen. Därjämte torde kostnaderna för ett dylikt förfarande inte komma att stå i skäligen proportion till de belopp, som kunde beräknas inflyta. Ej heller syntes ersättningsanspråk böra göras gällande mot lantbruksnämnderna eller deras tjänstemän eller mot mejerierna. Departementschefen förordade därför, att riksdagens bemyndigande

utverkades för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen att eftergiva statsverkets ifrågavarande rätt. Riksdagen gjorde ingen erinran mot vad departementschefen föreslagit (JoU 23; rskr. 214). Enligt statskontorets mening äger angivna av statsmakterna år 1956 godtagna skäl för ett eftergivande av statsverkets fordringsrätt giltighet även i nu förevarande fall. Statskontoret vill därför inte motsätta sig, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens medgivande att den statsverkets fordringsrätt, som i nu avsedda fall uppkommit i anledning av felaktig utbetalning av bidrag enligt kungörelsen den 12 december 1952 (nr 787) om producentbidrag, må genom beslut av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen eftergivnas intill ett sammanlagt belopp av högst 50 000 kr. Ämbetsverket förutsätter emellertid, att kronan gör gällande sina fordringsanspråk i de fall där vederbörandes förmögenhetsförhållanden är sådana, att det med hänsyn till bidragets karaktär av stödverksamhet måste anses stötande att eftergiva kraven.

Enligt statskontorets mening bör lantbruksstyrelsen i lämpligt sammanhang anmäla för Kungl. Maj:t, hur stort belopp som åtgått för förevarande ändamål.

Riksräkenskapsverket anför i remissyttrande den 23 mars 1960, att ämbetsverket — som i utlåtande den 27 januari 1956 angående efterskänkande av producentbidrag tillstyrkt, att det skulle få bero vid de felaktigt beslutade eller utbetalade bidragen enligt kungörelsen den 11 juni 1948 om producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk — tillstyrker bifall till lantbruksstyrelsens förevarande hemställan.

Departementschefen

Enligt min mening bör givetvis de fordringsanspråk, som kan ha uppkommit för kronan på grund av felaktig utbetalning av ifrågavarande producentbidrag, göras gällande. I de fall, varom här är fråga, synes emellertid avsevärda praktiska svårigheter föreligga att vidtaga åtgärder för att av bidragstagarna återfå de felaktigt uppburna beloppen. Därjämte torde kostnaderna för ett dylikt förfarande inte komma att stå i skälig proportion till de belopp, som kan beräknas inflyta. Jag förordar därför, att riksdagens bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen att eftergiva statsverkets rätt, såvitt nu är i fråga. Skulle det framdeles visa sig, att det i nu ej kända fall av liknande art, som de i lantbruksstyrelsens skrivelse återgivna, blir aktuellt med eftergivande av statsverket tillkommande rätt, torde eftergift även i dessa fall få beslutas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av lantbruksstyrelsen. Sammanlagt torde dock riksdagens bemyndigande till eftergifter i anledning av felaktiga utbetalningar av producentbidrag i förevarande ärenden böra begränsas till ett belopp av högst 50 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, lantbruksstyrelsen att intill ett sammanlagt belopp av högst 50 000 kronor efter framställning från lantbruksnämnd eftergiva den statsverkets fordringsrätt, som uppkommit i anledning av felaktig utbetalning av bidrag enligt kungörelsen den 12 december 1952 (nr 787) om producentbidrag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställdan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Siöalth